חכמים תקנו לאשה כו'. כלומר מי הוא כתובתה דאורייתא לא הוי נאמן להפקיעה אלא בעדות ידועה אבל כתובתה חכמים תיקנוה הס אמרו והס אמרו הס שתיקנוה אמרו שהוא נאמן להפסידה אף בטענת פתח פתוח: **א"כ.** שבידו להפקיעה: **מה הועילו חכמים בתקנתן.** שתקנו לה כתובה: **חזקה אין אדם טורח בסעודה.** אין לחוש שיטעון אדם כך אלא באמת שאם היה שונא אותה מתחילה לא היה טורח בסעודה וכונסה ומפסיד סעודתו חנם אלא היה מגרשה מתחילה: **אלא מן הזיבורית.** אם נאמת לגבות כתובתה ויש לו עדית וזיבורית וביונית אינה יכולה לומר תן לי עדית או ביונית בשוויה אלא אם כן נא ליתן לה זיבורית בשוויה יתן: [**מאי קנסא.** כלומר מאי פשע דקא קנסינן ליה]: **מן הפורה.** מכסף ישקול כדלקמן: **כסף ישקול.** כמפתה נאמר: **כמוהר הבתולות.** האמור במתנת את הבתולה (דברים כב) קנסו הכתוב ג' כסף בשביל מוהר בתוליה: **שיהא זה כמוהר הבתולות.** הקיש הכתוב קנס המפתה לקנס האונס מה להלן ג' אף כאן ג' ומה כסף האמור כאן שקלים דכתיב ישקול אף להלן שקלים דלא תימא מעות: **מכאן סמכו.** מדקרי לה מוהר: **נותן לה ממעות קפוטקיא.** בפרק בתרא תנן נשא אשה בא"י וגירשה בקפוטקיא נותן לה ממעות א"י שהן קלות נשא אשה בקפוטקיא וגירשה בא"י נותן לה ממעות א"י מנין הכתוב בכתובה דאלונין לקולא דשבא"ל נותן לה ממעות קפוטקיא שנשתעבד בהן כשאר מלוה דקסבר כתובה דאורייתא: **אסבוהו כופרי.** הלקוהו מלקות מריות של דקל שיש בהן עוקלין כמין קוצין כדאמרינן בסוכה (דף נב.) ואימא כופרא דרליה דרכי נועם כתיב[1]: **מברכתא חביטא ליה.** זונות העיר הזאת שאמה מברכתא חבוטות ושוכבות תמיד לפניו לזונות מאחר שהוא בקי בפתח פתוח: נחור לא מהימן ומסכינן ליה כופרי על שמעון פניו. נשוי מהימן ולא מסכינן ליה כופרי: **טעה.** כשהגיע לפתח ביתו הסגור ויש בו דבר מעכבו מלפתוח וכשמטין אותו לגדלין נפתח: **אילא דאמרי.** בלא מתכוין לא שכיח הטיה ולא אמרי' שמא הטה אלא כך בדקו שמא במזיד הטיח ועקרת לדשא ועברא עקרת הדלת והכניס: **הטה במזיד.** במתכוין וכתב: **וכבסו.** שהיו טיפי הדמים מכוסים בשכבת זרע: גיהוץ

אמר רב נחמן אמר שמואל חכמים תיקנו בו'. משמע דכתובה דרבנן וכן בהאשה רבה (יבמות פט. ושם) גבי אין לה כתובה קאמר מאי טעמא תקינו לה רבנן כתובה שלא תהא קלה בעיניו להוציאה כו' אלמא שמעת דהש"ס סבר דכתובה דרבנן וקשה דנהגו לכתוב בכתובה כסף זוזי מתמן דמזו ליכי מדאורייתא ואור"ת דסמכינן ארשב"ג דמתני' דפרק בתרא (דף קי:) דמייתי לה נמי בסמוך דאמר נותן לה ממעות קפוטקיא דקסבר כתובה דאורייתא [1]וקי"ל כרשב"ג במשנתנו ועוד אור"י דלא קיימא לן כר"ג דאסכחנא רב אשי דהוא בתרא דפליג עליה כדמתרץ לקמן ברייתא (דף יב.) תני כל שלא מושמש אינו יכול לטעון טענת בתולים אלמא דמייש לשמא משקר ולא אמרינן חזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה וכן פי' רבינו יאמר כן רבינו מאיר דרב אשי פליג אדרב נחמן והא דאמרינן בהאשה רבה (יבמות פט. ושם) מ"ט תקינו רבנן כתובה ה"פ מ"ט תקינו רבנן כתובה היכא דתקינו כגון בגלמנה שלא תהא קלה בעיניו להוציאה ה"נ תקינו שלא יהא לה כדי שתהא קלה בעיניו להוציאה:

חזקה אין אדם טורח בו'. תימה תימא בשאשה כהן או בפחותה מג' דמיתסרא עליה הילכך כיון דמפסידה נאמן ומ"ד נמי לקמן כגסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה אין לה כתובה כלל ניחא דהשתא נמי מפסידה שהרי מקח טעות הוא אבל למ"ד יש לה כתובה מנה לא מפסיד מידי אלא שבא להפסידה מכתובתה מנה אבל הסעודה לא מפסיד ואמאי אמרינן וגרשה דלא מהימן:

הואיל ותקנת חכמים היא לא תגבה בו'. תימה דר"מ אית ליה לקמן בפרק אע"פ (נו: ושם) דכתובה דאורייתא ובפ' הניזקין (גיטין מח: ושם) אמרי' דקסבר ר"מ דכתובה אשה בזיונית משום מיגא וכיון דהויא דאורייתא דינה בעידית כדנפקא לן בריש ב"ק (דף ה.) וכולן כאנות לשלם כסף ואמאי הפקיעו דינה ועוד דלא מישתמיט תנא בשום מקום דאית ליה כתובה דאשה ממטלטלי אלא לר"מ דאמרינן בכל דוכתין (יבמות פט.) הא מני ר"מ היא דאמר מטלטלי משתעבדי לכתובה ולמ"ד דאורייתא אמאי לא גבי ממטלטלי כמו ניזקין כיון דמהתם ילפינן וי"ל דטעמא שלא יפרשו מהן בני אדם אם יצטרכו למכור עדית או מטלטלים ומשו כדי שיקפלו עליהן בני אדם: **נותן לה ממעות קפוטקיא.** תימה לר"י מה ריוח הוא לה שנותן לה מאותם המעות מ"מ אינו נותן לה אלא שוה ג' שקלים ואם היינו אומרים דלעולם צריך ליתן לה שקלים שעומדין שם בקפוטקיא ג' שקלי קפוטקיא ובארץ ישראל ג' שקלים של ארץ ישראל הוה ניחא דאמרינן גבי ה' סלעים דפדיון בכור בפ' יש בכור (בכורות נ. ושם) ליתדר מר מילתא אמרינא דאותיבו עלייהו ושדר להו מיהו אין נראה דהתם כשהוציאו בכל מקום הוציאו אבל כשמוציאין במקום אחד אין נראה שבכך תשתנה מדה דאורייתא ומיהו בירושלמי דפירקין גרסינן אמתניתין דכתובה מתניס רבי מונא בשם שמואל אמר בשקל הקדש רבי אבא בר בונא אמר מטבע יונא וכן מסקי התם כמה אמוראי:

מברכתא חביטא ליה. פירוש הלקוהו שמונים ש"ל על בת ישראל שהרי משקר וכי זונות חבוטות לפניו שיהיה בקי הלכך לא מהימן והא אמר רב נחמן מהימן ומשני מהימן ומסכינן ליה כופרי ורב נחמן דאמר אסבוהו לא משום שלא היה מאמינו ואמר להלקותו לפי שאשה על הזנות ורב אחא משני כדסבירא לן מעיקרא דלא מהימן ואיירי בנאמר ועי"ל בניחותא מברכתא חביטא ליה אף על פי שהוא נאמן הלקוהו לפי שאשה על הזנות והאמר רב נחמן נאמן ולא פירש להלקותו ומשני מהימן ומסכינן ליה ורב נחמן לא איירי במלקות רב אחא אמר לעולם נאמן דאמר רב נחמן היינו בלא מלקות ובנשוי:

בתולה

איתמר אמר רב נחמן אמר שמואל משום רבי שמעון בן אלעזר [8]חכמים תקנו להם לבנות ישראל לבתולה מאתים ולאלמנה מנה והם האמינוהו שאם אמר פתח פתוח מצאתי נאמן א"כ מה הועילו חכמים בתקנתם אמר רבא [9]חזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה תנא הואיל וקנס חכמים הוא לא תגבה אלא מן הזיבורית קנסא מאי קנסא אלא אימא [2]הואיל ותקנת חכמים הוא לא תגבה אלא מן הזיבורית רבן שמעון בן גמליאל אומר [3]כתובת אשה מן התורה ומי אמר רבן שמעון בן גמליאל הכי [4]והתניא [1]כסף ישקול כמוהר הבתולות שיהא זה כמוהר הבתולות ומוהר הבתולות כזה [5]מכאן [7]סמכו חכמים לכתובת אשה מן התורה רבן שמעון בן גמליאל אומר כתובת אשה אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים איפוך ומאי חזית דאפכת בתרייתא איפוך קמייתא הא שמעינא ליה לרבן שמעון בן גמליאל דאמר כתובת אשה מדאורייתא דתנן [6]רבן שמעון בן גמליאל אומר נותן לה ממעות קפוטקיא ואי בעית אימא כולה רבן שמעון בן גמליאל היא וחסורי מיחסרא והכי קתני מכאן סמכו חכמים לכתובת אשה מן התורה כתובת אלמנה אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים שרבן שמעון בן גמליאל אומר כתובת אלמנה אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים ההוא דאתא לקמיה דרב נחמן אמר ליה פתח פתוח מצאתי אמר ליה רב נחמן אסבוהו כופרי מברכתא חביטא ליה והא רב נחמן הוא דאמר מהימן מהימן ומסכינן ליה כופרי רב אחאי משני [2]כאן בבחור כאן בנשוי ההוא דאתא לקמיה דרבן גמליאל אמר ליה פתח פתוח מצאתי אמר ליה [3]שמא הטיתה אמשול לך משל למה הדבר דומה לאדם שהיה מהלך באישון לילה ואפילה היטה מצאו פתוח לא היטה מצאו נעול איכא דאמרי הכי אמר ליה [4]שמא במזיד הטיתה ועקרת לדשא ועברא אמשול לך משל למה הדבר דומה לאדם שהוא מהלך באישון לילה ואפילה היטה במזיד מצאו פתוח לא היטה במזיד מצאו נעול ההוא דאתא לקמיה דרבן גמליאל בר רבי אמר ליה רבי בעלתי ולא מצאתי דם אמרה לו רבי בתולה הייתי אמר להם הביאו לי אותו סודר הביאו לו הסודר ושראו במים וכבסו ומצא עליו כמה טיפי דמים אמר לו לך זכה במקחך אמר ליה הונא מר בריה דרבא מפרזקיא לרב אשי אנן נמי נעביד הכי אמר ליה

מסורת הש"ס

1) קדושין מה: [יבמות קו.], 2) [נקמן נו.], 3) לקמן לח: [נט:], 4) [ועי' תוס' סוטה מ. ד"ה אימא], 5) [נקמן נו.], 6) לקמן קי:, 7) כ"י כ"י, 8) [משלי ג], 9) [וע' תוס' סוטה מ. ד"ה אימא],

תורה אור השלם

1. אם מָאֵן יְמָאֵן אָבִיהָ לִתְּתָהּ לוֹ כֶּסֶף יִשְׁקֹל כְּמֹהַר הַבְּתֻלֹת:

שמות כב טז

גליון הש"ס

גמ' חכמים תקנו לחם. עיין פנהדרין מ ע"מ תד"ה מוליא שם רע:

מוסף רש"י

בסעודה. סעודת נשואין (יבמות קז.). כסף ישקול כמוהר הבתולות. ממעיס כסף המפוקדים ממתנת את הבתולה (לקמן כט: וכעי"ז לח:). שיהא זה. ממעיס, כמוהר הבתולות, ומוהר הבתולות. יהיו שקלים, כזה. שכתוב בו ישקול (שם ושם). ממעות קפוטקיא. גדולות ושוקלות יותר משל א"י (לקמן קי:).

תוספות רי"ד

אמר ר"נ אמר שמואל משום ר"ש ב"א חכמים תקנו להם לבנות ישראל לבתולה מאתים ולאלמנה מנה. והם האמינוהו שאם אמר פתח פתוח מצאתי נאמן א"כ מה הועילו חכמים בתקנתם. א"ר חזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה. פי' המורה אין לחוש שיטעון כך אלא באמת שאם היה שונאה מתחילה לא היה טורח בסעודה לכונסה ומפסיד סעודתו חנם אלא מתחלה [היה] מגרשה והגאון פי' אימתי הבעל מהימן כששניהם טוענים ברי על הפתח הבעל אומר פתח פתוח מצאתי והיא טוענת לא כי אלא פתח נעול מצאת ותרוייהו טענו טענת ברי אז הבעל מהימן אבל אם היא מודה ליה אין פתח פתוח מצאת אבל תחתיך נאנסתי ונסתפחה שדך או מוכת עץ אני ואית לי כתובה ואיהו אמר שמא עד שלא ארסתיך והיה מקחי מקח טעות כיון דאיהי טוענת ודאי ואיהו ספק אינו נאמן כדאמר לקמן דפסק שמואל הלכתא כרבן גמליאל דאמר דאשה נאמנת ולא קשיא דשמואל ארשמואל דלא דמי חדתי טענייתא להדדי דהכא טענו ברי וברי והתם טענו ברי ושמא ואית לה מיגו וחזקה. פי' מיגו דאי בעי אמרה מוכת עץ אני תחתיך ולא פסלה נפשה מכהונה וכו' וחזקה דגופה דבתולה נולדה: וראיתי כתוב בה"ג דאי עביד בעל סעודה רבתי דינא הוא דשקיל אודינא מן האשה מטעם רבה ואינו נ"ל דעד כאן לא האמינוהו אלא להפסידה כתובתה

עין משפט נר מצוה

נב א מיי' פי"ח מהל' גזילה הל' ו סמג עשין מח טוש"ע חו"מ סי' סמ סעי' ו ופעי' מ:

נג ב מיי' פט"ז שם הל' ג סמג שם טוש"ע שם סי' ק סעי' כ:

נד ג מיי' פ"י שם הל' ז טוש"ע שם סימן סו סעיף ו:

נה ד טוש"ע שם סי' סמ סעי' ו בהגהה:

נו ה ו מיי' פי"ח שם הל' יב טוש"ע שם:

תוספות רי"ד (המשך)

שהוא מוחזק בה אבל להוציא ממון ממנה אינו נאמן בטענתו. וכתב רבינו יצחק ז"ל חזינן לגאון דקאמר ה"מ לענין מנה מאתים אבל לתוספת לא מהימן וטעמא דמסתבר הוא דלא תקינו רבנן אלא מנה מאתים אבל תוספת איהו כתב לה מנפשיה הלכך לא מהימן: תנא הואיל וכן דכתובתה תיקנו חכמים היא לא תגבה אלא מן הזיבורית. פי' אם באת לגבות כתובתה ויש לו עדית ביונית וזיבורית אין יכולה לומר תן לי עדית או ביונית ובשוויה אלא זיבורית נותן לה ובשוויה: רשב"ג אומר כתובת אשה מן התורה. ומי ארשב"ג הכי והא תניא כסף ישקול כמוהר הבתולות מכאן סמכו חכמים לכתובת אשה מן התורה. רשב"ג אומר כתובת אשה אינה מה"ת אלא מדברי סופרים. איפוך ומאי חזית דאפכת בתרייתא איפוך קמייתא. דהא שמעינן ליה לרשב"ג דאמר כתובת אשה דאורייתא פי' דתנן בפ' בתרא דמכילתין נשא אשה בא"י וכו' ורשב"ג אומר נותן לה ממעות קפוטקיא פי' נשתעבד בהן כשאר מלוה דקסבר כתובה דאורייתא. עי' בסו"פ: ההוא דאתא לקמיה דרב נחמן אמר פתח פתוח מצאתי אמר להו ר"נ אסבוהו כופרא. פי' הלקוהו בחריות של דקל שיש בהן עוקצין כמין קוצין: מברכתא חביטא ליה. פי' זונות מופקרות היו חבוטות לו שמכיר בפתח פתוח. והאר"נ האומר וכו' נאמן. נאמן ומספינן ליה כופרא. רב אחא משני כאן בבחור כאן בנשוי בחור לא מהימן ומספינן ליה כופרי נשוי מהימן ולא מספינן ליה כופרי: ההוא דאתא לקמיה דר"ג א"ל פ"פ מצאתי. א"ל שמא הטית אמשול לך משל למה הדבר דומה לאדם שמהלך באישון לילה ואפילה הטה מצאו פתוח לא הטה מצאו נעול. פי' בהגיעו לפתח ביתו הסגור ויש בו המעכבו מלפתוח. וכשמטין אותו לצדדין נפתח. ואי קשיא היכא שריא ליה. והא אמרן לעיל האומר פ"פ מצאתי מהימן לאוסרה עליו. תשובה אי הוה מהדר ליה ברי לי שלא הטיתי הוה אסורה עליו. אבל כיון דשתיק הרגיש ר"ג מתוך דבריו כמספקא ליה ואין טענתו טענה ברורה ולפיכך שריא עליה:

בתולה אלמנה גרושה חלוצה. גרשה לפרש דלרבותא נקט מלוגה דסלקא דעתך אמינא כיון דשומרת יבם לא מיתסרא כמיסה לאפוקי שהרי יבמה יבא עליה בעל כרחה וה"א דכשאותה דמיא קמ"ל: **אלמנה** דבתיבא באורייתא מאי איכא למימר. והא ליכא למימר דתפשוט מהכא דכתובת אלמנה מנה מדאורייתא דהא מנה לא היה בימי משה דלא הזכירה תורה אלא ככר והא דאמרינן בבכורות (דף ה. ושם) משה רבינו נאמן היה ובקי במשנותינו אלא שמנה של קודש כפול היה לא שהיה מנה בימי משה אלא כלומר כמו שמנה של קודש בימי יחזקאל כפול היה כך היה ככר של קודש כפול בימי משה: **ותנא** רב יוסף אשור זו סליקא ומי הואי. פי' בקונטרס ומי הואי בגריאת עולם ובלא רב יוסף מאשור וכן מכוש לא מצי למיפרך דמנינן למימר דאשור וכוש שם המחוז ולא שם העיר ומימות עולם היה שמש כך אבל קשה דמאי מייתי מאשור דאשור אע"ג דלא הוה בגריאת עולם כיון דהוה בימי משה שפיר הוה ליה למכתב אבל מנה לא היה לו לכתוב כיון שעדיין לא היה בדורו וגרשה לר"י לפרש דסליקא בימי משה מי הואי דקיס ליה דסליקא לא היה בימי משה וסגיב סליקא הולך מדקל ולא אבל אשור שהיה בימי משה:

אמר רב אבל תמרים אל יורה. ואם תאמר דבפ"ג דכריתות (דף יג: ושם) (אמר רב הונא) אמר רב הלכה כר' אלעזר דאינו מחייב על שאר משכרין אלא על היין בלבד וי"ל אע"ג דלא מחייב על גיאת מקדש אסור להורות[6] וה"נ משמע בס"פ אלו מומין (בכורות מה:) דפסול לעבודה לאמן דלא מחייב אשאר משכרין אף על גב דעבודה לא אחיל הוא הדין נמי דאל יורה:

מטמילין

[6] גיהוץ שלנו כביבוס שלהם ואי אמרת ניעבד גיהוץ מעברא ליה חומרתא ההוא דאתא לקמיה דרבן גמליאל ב"ר אמר ליה רבי בעלתי ולא מצאתי דם אמרה ליה רבי עדיין בתולה אני [8]אמר להן הביאו לי שתי שפחות אחת בתולה ואחת בעולה הביאו לו והושיבן [9]על פי חבית של יין בעולה ריחה נודף בתולה אין ריחה נודף אף זו הושיבה ולא היה ריחה נודף אמר לו לך זכה במקחך וגנבדוק מעיקרא בגווה גמרא הוה שמיע ליה מעשה לא הוה חזי וסבר דלמא לא קים ליה בגווה דמלתא שפיר ולאו אורח ארעא לזלזולי בבנות ישראל ההוא דאתא לקמיה דרבן גמליאל הזקן אמר לו רבי בעלתי ולא מצאתי דם [10]אמרה לו רבי ממשפחת דורקטי אני שאין להן לא דם נדה ולא דם בתולים בדק רבן גמליאל בקרובותיה ומצא כדבריה אמר לו לך זכה במקחך אשריך שזכית למשפחת דורקטי [11]מאי דורקטי דור קטוע[7] אמר רבי חנינא תנחומים של הבל ניחמו רבן גמליאל לאותו האיש דתני רבי חייא בשם [12]שהשאור יפה לעיסה כך דמים יפים לאשה ותנא משום רבי מאיר כל אשה שדמיה מרובין בניה מרובים אתמר רבי ירמיה בר אבא אמר זכה במקחך אמר ליה ורבי יוסי בר אבין אמר נתחייב במקחך אמר ליה בשלמא למאן דאמר נתחייב היינו דרבי חנינא אלא למאן דאמר זכה מאי זכותא דלא אתי לידי ספק נדה ההוא דאתא לקמיה דרבי אמר ליה רבי בעלתי ולא מצאתי דם [13]אמרה לו רבי עדיין בתולה הייתי ושני בצורת הוה ראה רבי שפניהם שחורים צוה עליהן והכניסום למרחץ והאכילום והשקום והכניסום לחדר בעל ומצא דם אמר לו לך זכה במקחך קרי רבי עליהם [14]צפד עורם על עצמם יבש היה כעץ: **מתני'** [15]בתולה כתובתה מאתים ואלמנה מנה [16]בתולה אלמנה גרושה וחלוצה מן האירוסין כתובתן מאתים ויש להן טענת בתולים: **גמ'** מאי אלמנה אמר רב חנא בגדתאה אלמנה על שם מנה אלמנה מן האירוסין מאי איכא למימר איידי דהא קרי לה אלמנה הא נמי קרי לה אלמנה אלמנה דכתיבא באורייתא מאי איכא למימר דעתידין רבנן דמתקני לה מנה ומי כתב קרא לעתיד אין דכתיב [2]ושם הנהר השלישי חדקל הוא ההולך קדמת אשור ותנא רב יוסף [3]אשור זו סליקא ומי הואי אלא דעתידה הכא נמי דעתידה ואמר רב חנא בגדתאה מטר משקה מרוה ומזבל ומעדן וממשיך אמר רבא בר רבי ישמעאל ואיתימא רב יימר בר שלמיא מאי קרא [3]תלמיה רוה נחת גדודיה ברביבים תמוגגנה צמחה תברך אמר רבי אלעזר מזבח מזיח ומזין מחבב מכפר מכפר היינו מכפר היינו מזיח מזיח גזירות ומכפר עונות ואמר רב חנא בגדתאה [4]תמרי משחנן משבען משלשלן מאשרן ולא מפנקן אמר רב אכל תמרים [5]אל יורה מיתיבי תמרים שחרית וערבית יפות במנחה רעות בצהרים אין כמותן ומבטלות שלשה דברים מחשבה רעה וחולי מעים ותחתוניות מי אמרינן דלא מעלו עלויי מעלו ולפי שעתא טרדא מידי דהוה אחמרא [6]דאמר מר [7]השותה רביעית יין אל יורה ואיבעית אימא לא קשיא הא מקמי נהמא הא לבתר נהמא דאמר אביי [8]אמרה לי אם תמרי מקמי נהמא כי נרגא לדיקולא בתר נהמא כי עברא לדשא [9]דשא אמר רבא דרך שם דרגא אמר רבא דרך גג פוריא א"ר פפא שפרין ורבין עליה אמר רב נחמן בר יצחק אף

מתשבה רעה. לאגה. לפי שמשמחות את הלב ולהריס שעת אורה ולהלה היא: **כי עברא לדשא.** מחזיקות את הגוף כבריח את הדלת: אף

[1] [מענית כט:], [2] [יבמות ט:], [3] [בעבור שיתא מאי דורקטי תנא דור קטוע], [4] מלס. גי' רש"ל, [5] נדה מ: סד:, [6] יומא י., [7] גיטין ע., [8] [וע' תוס' סנהדרין מב. ד"ה הנוסקים], [9] עירובין סד. [זויל לח.], [10] [קידושין לא: וש"נ], [11] [שבת עז:], [12] כס"ל ליתא כל, [13] כ"י כ"י, [14] [בכריתות תירגו דהתם מדאורייתא והכא מדרבנן הוא דאסור],

תורה אור השלם

1. חֹשֶׁךְ מִשְּׁחוֹר תֹּאַרְם לֹא נִכְּרוּ בְּחוּצוֹת צָפַד עוֹרָם עַל עַצְמָם יָבֵשׁ הָיָה כָעֵץ: איכה ד ח
2. וְשֵׁם הַנָּהָר הַשְּׁלִישִׁי חִדֶּקֶל הוּא הַהֹלֵךְ קִדְמַת אַשּׁוּר וְהַנָּהָר הָרְבִיעִי הוּא פְּרָת:

בראשית ב יד

3. תַּלְמֵיהָ רַוֵּה נָחֵת גְּדוּדֶיהָ בְּרְבִיבִים תְּמוֹגֲגֵנָה צִמְחָהּ תְּבָרֵךְ: תהלים סה יא

לעזי רש"י

לשיקיי"ר [לישקיי"ר]. לגהץ.

דישטנפי"ר [דישטישנפרי"ר]. להשרות.

מוסף רש"י

גיהוץ שלנו כביבוס שלהם. גיהוץ שלנו אינו יפה אלא כביבוס שלהם (תענית כט:). משלשלן. משלשלות (גיטין ע.). מאשרן. מותנות כח (שם). ולא מפנקן. אינן מתענגות על הלב להיות אינטעמים ואע"פ שהן ממתקות (שם). השותה רביעית יין אל יורה. כדכתיב יין ושכר אל תשת, ומתוך לא יהנה ולהבדיל ולהורות, דמשמע דלענין הוראה נמי לא יטמה (נזיר לח:).

תוספות רי"ד

ההוא דאתא לקמיה דר"ג. א"ל בעלתי ולא מצאתי דם. אמרה לו רבי עדיין בתולה אני. אמר להן הביאו לי שתי שפחות א' בעולה וא' בתולה הביאו לו הושיבם על פי חבית של יין. בתולה אין ריחה נודף. בעולה ריחה נודף מפיה (כרימון) [כריח] בית היין. שנכנס לה דרך (הפגם הפגום) [פתח הפתוח] הושיבה ולא היה ריחה נודף. אמר ליה לך כי במקחך. ההוא דאתא לקמיה דר"ג הזקן א"ל רבי בעלתי ולא מצאתי דם. אמרה לו רבי בתולה שלימה נבעלתי אלא ממשפחת דורקטי אני שאין להם לא דם בתולות ולא דם נדה בדק ר"ג בקרובותי' ומצא כדבריה א"ל לך זכי במקחך: ההוא דאתא לקמיה דרבי. א"ל רבי בעלתי ולא מצאתי דם אמרה לו בתולה שלימה אני. אלא שני בצורת הם. ראה פניה מוריקות. פי' מושחרים מחמת רעבון. צוה עליהם והכניסם למרחץ והאכילם והשקם והכניסם לחופה ובעל ומצא דם. א"ל לך זכי במקחך. קרא עליהם צפד עורם על עצמם יבש היה כעץ. צפד פי' לשון דבק: **מתני'** בתולה כתובתה מאתים. ואלמנה מנה. בתולה אלמנה גרושה וחלוצה מן האירוסין כתובתן מאתים מן הנשואין כתובתן מנה. פי' בתולה שהיא אלמנה או גרושה וחלוצה מן האירוסין ונשאת. כתובתה מן השני מאתים שהרי בחזקת בתולה נשאת לו ויש לה טענות בתולים:

אף אנו נאמר איילונית דוכרנית דלא ילדה: **מתני'** [א]הגיורת והשבויה והשפחה שנפדו ושנתגיירו ושנשתחררו פחותות מבנות שלש שנים ויום אחד כתובתן מאתים ויש להן טענת בתולין: **גמ'** אמר רב הונא [ב]גר קטן מטבילין אותו על דעת בית דין מאי קמ"ל [ג]דזכות הוא לו וזכין לאדם שלא בפניו תנינא [ד]זכין לאדם שלא בפניו ואין חבין לאדם שלא בפניו מהו דתימא עובד כוכבים בהפקירא ניחא ליה דהא קיימא לן [ה]דעבד ודאי בהפקירא ניחא ליה קמ"ל דהני מילי גדול דטעם דאיסורא אבל קטן זכות הוא לו לימא מסייע ליה הגיורת והשבויה והשפחה שנפדו ושנתגיירו ושנשתחררו פחותות מבנות שלש שנים ויום אחד מאי לאו דאטבלינהו על דעת בית דין לא הכא במאי עסקינן בגר שנתגיירו בניו ובנותיו עמו [ו]דניחא להו במאי דעביד אבוהון אמר רב יוסף [ז]הגדילו יכולין למחות איתיביה אביי הגיורת והשבויה והשפחה שנפדו ושנתגיירו ושנשתחררו פחותות מבנות שלש שנים ויום אחד כתובתן מאתים ואי ס"ד הגדילו יכולין למחות יהבינן לה כתובה דאזלה ואכלה בגיותה [ח]לכי גדלה לכי גדלה נמי ממחייא ונפקא [ט]כיון שהגדילה [י]שעה אחת ולא מיחתה שוב אינה יכולה למחות מתיב רבא [יא]אלו נערות שיש להן קנס הבא על הממזרת ועל הנתינה ועל הכותית ועל הגיורת ועל השבויה ועל השפחה שנפדו ושנתגיירו ושנשתחררו פחותות מבנות שלש שנים ויום אחד יש להן קנס ואי אמרת הגדילו יכולין למחות יהבינן לה קנס דאזלה ואכלה בגיותה לכי גדלה לכי גדלה נמי ממחייא ונפקא כיון שהגדילה שעה אחת ולא מיחתה שוב אינה יכולה למחות אביי לא אמר כרבא התם קנסא היינו טעמא [יב]שלא יהא חוטא נשכר רבא לא אמר כאביי [יג]כתובה היינו טעמא שלא תהא קלה בעיניו להוציאה: **מתני'** [יד]הגדול שבא על הקטנה וקטן שבא על הגדולה ומוכת עץ כתובתן מאתים דברי רבי מאיר [טו]וחכ"א [יז]מוכת עץ כתובתה מנה [יח]בתולה אלמנה גרושה וחלוצה מן הנישואין כתובתן מנה ואין

מטבילין אותו על דעת ב"ד משום דזכות הוא. ותימה דהא זכייה הוי מטעם שליחות דכיון דזכות הוא לו אינן סהדי דעביד ליה שליח כדמוכח בפ"ק דב"מ (דף יב.) גבי חלר משום יד אימרבאי ולא גרע משליחות וא"כ היאך זכין לקטן והלא אין שליחות לקטן כדאמרינן באיזהו נשך (שם עא:) ועוד דאכתי עובד כוכבים הוא ואמרי' התם דקטן דאתי לכלל שליחות אית ליה זכייה מדרבנן עובד כוכבים דלא אתי לכלל שליחות אפילו זכייה מדרבנן אית ליה ונראה לר"י דהכא נמי דזכין לו מדרבנן כדאמרינן התם דקטן דאתי ליה זכייה מדרבנן ואע"ג דאכתי עובד כוכבים הוא הא אתי לכלל שליחות א"נ כיון דבהך זכייה נעשה ישראל הוה ליה כישראל גמור לענין זכייה ואי"ת היכי הוי גר מדרבנן ושרינן ליה בנת ישראל וקידושין קידושין הא מן התורה עובד כוכבים הוא וי"ל דקסבר כמ"ד בהאשה רבה (יבמות דף פט:) דיש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה בקוס ועשה וכי פריך מאי קמ"ל הוה מצי לשנויי קמ"ל דיש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה בקוס ועשה ומד מתרי טעמי נקט והא דאמרי' בריש בן סורר (סנהדרין דף סח: ושם) גבי גזל הגר אם אין לאיש גואל איש אתה צריך לחזר אחריו אם יש לו גואל אבל קטן אי אתה צריך לחזר אחריו כו' משכחת לה גר קטן מן התורה במעוברת שנתגיירה [מ]כדאמרי' בפרק הערל (יבמות דף עח. ושם) עובדת כוכבים מעוברת שנתגיירה בנה אין צריך טבילה והוי גר מן התורה דישראל גמור הוא ואית ליה ממון מן התורה כגון שיש לו אמו ואי אתה צריך לחזר עליו שאין לו יורשין שאינו מוליד ואחיו מן האם אין יורשין אותו ולפי ספרים דגרסינן בב"מ (דף עא:) זכייה מיהא אית ליה ולא גרס מדרבנן ניחא דמצי למימר דאית ליה זכייה מן התורה ועובד כוכבים קטן כיון דבא להתגייר משכינן ליה כישראל קטן ואע"ג דזכייה הוי מטעם שליחות ואין לו שליחות מן התורה ה"מ בדבר שיש בו קצת מובה כגון להפרים תרומתו דשמא היה רוצה לפוטרה בחטה אחת או שמא היה רוצה להעדיף אבל הכא שזכות גמור הוא לו יש לו שליחות: **מהו דתימא** עובד כוכבים בהפקירא ניחא ליה. ואע"ג דרבנן פליגי אר' מאיר בפ' קמא דגיטין (דף יג. ושם) ואית להו טעמא דבהפקירא ניחא ליה ה"מ גבי עבד שאינו מושב בהפקירא שמפקיע עצמו מן השעבוד

אבל גבי עובד כוכבים שאינו משועבד ניחא ליה בהפקירא וכן נראה דאי לא תימא הכי היכי מייתי סייעתא מההוא דגיורת דלמא רבנן היא דאפילו בגדול אית להו בהפקירא ניחא ליה: **אבל** קטן

אף אנו נאמר. אף אנו נדרוש את השמות מה לשון איילונית שקראו חכמים לאשה שאינה רואיה לילד: **דוכרנית.** לשון זיל תמיס דמתרגמינן דכר שליס (ויקרא ה). הרי היא כאיל שאינו יולד:

גמ' [ט]**(על דעת כ"ד).** אם אין לו אב ואמו הבינאתו להתגייר: **מעכילין.** דאין לך גר בלא מילה וטבילה: **על דעת בית דין.** שאשה יהו בטבילתו כדין כל טבילת גר שצריכים ג' והן נעשין לו אב והרי הוא גר על ידיהן ומגעו ביין כשר: **מהו דתימא עובד כוכבים בהפקירא ניחא ליה.** וחוב הוא לו ואין אדם נעשה שליח לאדם לחובתו אלא בפניו כלומר שלא מדעתו ובקנו לאו בר דיעה הוא: **דהא גבי עבד קי"ל.** בפ"ק דגיטין (דף יג.) דודאי בהפקירא ניחא ליה טוב לו להיות עבד ויהא מותר בהפקר זימת השפחות מהיות בן חורין להיות מותר בבת ישראל דלא זולת ליה ולא שכיחא ליה להפקירא: **קמ"ל.** הכא דגבי עובד כוכבים קטן לא אמרינן הכי: **דהכי מילי.** דניחא ליה בהפקירא: **גדול.** שגדל [במדות] הפקירות ועשיס ליה טעמא דאיסורא: **הגדילו.** קטנים שנתגיירו ואפי' עם אביהן: **יכולין למחות.** ולומר אי אפשיגו להיות גרים וחוזרין לסורן ואין לנו לענשן בב"ד ואפי' ידינו תקיפה ואם קדם אשה משמיהה אינה לריכה גט להיות כישראל מומר?: **לכי גדלה.** לא יהבינן לה עד שתגדיל: **שוב אינה יכולה למחות.** ואם מיחתה הרי היא כישראלית מומרת [כ] לענין בכל עונשי ב"ד: **שיש להן קנס.** כ' כסף אם יאנסו: **הבא על הממזרת.** ואע"ג דלא קרינן ביה ולו תהיה לאשה [כא] שהרי אינה ראויה לקיימה אפילו הכי יש לה קנס כדלקמן [כט.]: **אביי לא אמר כרבא.** דמותיב מתניתא דקסבר לאו תיובתא היא דטעמא דקנסא שלא יהא חוטא נשכר להפטר: **רבא לא אמר כאביי.** דמותיב מכתובה דהתם טעמא מאי תקינו לה רבנן כתובה שלא תהא קלה בעיניו להוציאה וכל זמן שלא מיחתה גיולת היא ועבדינן לה תקנתא: **מתני' הבא על הקטנה.** פחותה מבת שלש שאין ביאתה שהרי בתוליה חוזרין: **וקטן.** פחות מבן תשע שאמרו חכמים אין ביאתו ביאה ובא על הגדולה: **ומוכת עץ.** שנתקע לה עץ באותו מקום: **כתובתן מאתים.** אם נשאו לאחרי כן לא אבדו בכך את כתובתן אם נשאה סתם ולא פירש לה כלום: **בתולה.** שהיא אלמנה או גרושה או חלוצה: **מן הנישואין.** כגון שנכנסה לחופה ומת בעלה בחזקת שלא נבעלה: **כתובתה מנה.** אם יצא לאחר סתם כתובתה מנה דבחזקת בעולה קיימא משנכנסה לחופה: ואין

זכות הוא לו. והא דתנן בפרק קמא דגיטין (ג"ז שם) האומר תנו גט זה לאשתי ושיחזור זה לבעלי רצה לחזור בשניהם יחזור דברי רבי מאיר היינו בעבד גדול דבקטן מודה רבי מאיר דזכות הוא לו ולא ניחא ליה בהפקירא דלאחרינן הכא משום דלא טעים טעמא דאיסורא ג"ע אחירי אף בעבד קטן וכגון שהוא של כהן דחוב הוא לו שיצא לחירות לפי שמפסידו מלאכול בתרומה: **לכי** גדלה. [ל]וא"ת והלא כבר גדולה היא שהיא נערה כיון שהיא בת קנס ומפרש ר"י לכי גדלה ונהגה מנהג יהודית: **אביי לא אמר כרבא שלא יהא חוטא** נשכר. משמע דרבא לית ליה טעמא דשלא יהא חוטא נשכר וקשה דאחרי' בפ' שור שנגח ד' וה' (נ"ק דף לח: ושם) קסבר רבי מאיר כותים גירי אמת הן וקנס הוא דקנסו ר"מ בממונם לענין שור שנגח שלא יטומעו בהן ופריך אלו נערות שיש להן קנס הבא על הכותית ואי קנסם ר"מ בממונם ה"ל ניקנוס ומשני דהכא לא בעי למקנס שלא יהא חוטא נשכר והשתא לרבא דלית ליה הכא טעם דחוטא נשכר היכי מצי משני התם וי"ל דהתם אית ליה שפיר האי טעמא כיון דבדין יש להן קנס דגרי אמת הן אלא דבעי' למקנס להו סברא הוא דמשום טעמא שלא יהא חוטא נשכר מוקמינן לה אדינא אבל הכא סבירא ליה לרבא דמשום טעמא שלא יהא חוטא נשכר אין ליתן לה כיון דמן הדין אית לה שהרי עובדת כוכבים גמורה היא אם תמתה וכפ' אלו נערות (לקמן דף לו:) דאית ליה לרבא שלא יהא חוטא נשכר גבי שבויה משום דמוקמינן לה בקדושתה: ושמואל

לגמרי. פי' לא גרעה אותה ביאה ממאמר בגדול. שכמו שמאמר בגדול פוסלה על שאר האחין. כך ביאת [פחות] בן ט' פסלה על האחין. עיין בס"פ האשה רבה: מוכת עץ שנתקע לה עץ באותו מקום ויצאו בתוליה כתובתה מאתים. פי' לא הפסידו כתובתן אם נישאו סתם וחכ"א מוכת עץ כיון שאיבדה בתוליה כתובתה מנה:

מסורת הש"ס

א) ע' תוס' גיטין ה: ד"ה והא קי"ל, ב) [עיין כן פת: יבמות קיח: וש"נ], ג) [גיטין יג. ע' תוס' שם], ד) [קדה ל"ב מתי מדע שעת המתלה דהא בקטנות אינה יכולה לממות כנ"ל ר"ל כגון שהתחילה מנהג גיות יום לפני גדלותה וכן בהגה יום לו יומים לאחר גדלותה. ת"י עה"ג], ה) לקמן כט. ב"ק לח:, ו) [יבמות לב: וש"נ], ז) [יבמות פט. לקמן לט: נד.], ח) [לקמן יג.], ט) [נ"ל גר קטן], י) בס"ה: משומה, כ) בס"ה: משומדת, ל) [דברים כב], מ) [וע' תוס' ב"ק קט: ד"ה קטן ותוס' סנהדרין סח:].

גליון הש"ס

גמ' שלא יהא חוטא נשכר. פ"נ דחלה מ"ז נדה דף ד ע"ב: תוס' ד"ה לכי גדולה. וא"ת והלא כבר גדולה. עיין נדה מד ע"ב תוס' ד"ה שלשים יום:

מוסף רש"י

זכין לאדם שלא בפניו ואין חבין לאדם שלא בפניו. אין אדם יכול לעשות שליחו שלא מדעתו לדבר שהוא מוכה לו הפסד (קדושין נב.) דאין אדם נעשה שליח לחבירו שלא מדעתו להפסידו, אבל להכריחו אם אחר דניחא ליה לפיכך זכין ואין חבין (חולין פב.) דבר שהוא לרעתו קרוי מוכה (לעיל ו: ובעי"ז ב"מ י:) דבר שהוא מוב לו שאינו חפץ בו (סוטה כה.). אלו נערות. דוקא נערה, משהביאה שתי שערות עד שתגבר, והם שאה חדשים שבין נערות לבגרות, אבל קטנה שיש להן קנס. אם אנסה אדם נותן לאביה חמשים כסף דכתיב (דברים כב) ונתן לאיש השוכב וגו' (לקמן כט.). **ועל הנתינה.** מן הנבעונים והיא אמורה לקהל דהיה גזר עליהם דלאמרינן ביבמות (עח:) ועל סם ויתנם יהושע חוטבי עצים ושואבי מים וגו' (יהושע ט) קרי להו נתינים (לקמן כט.). **ועל הכותית.** קסבר גירי אמרות הן ושבן בלאו לא תתחתן בם (שם). **ועל השבויה.** ישראלית שנפדית פחותה מבת שלש שנים, דבחזקת בתולה היא, שאפילו נבעלה בשביה בתוליה מחברים (שם).

מצטבילין אותו על דעת ב"ד משום דזכות הוא. ותימה דהא זכייה הוי מטעם שליחות דכיון דזכות הוא לו אינן סהדי דעביד ליה שליח כדמוכח בפ"ק דב"מ (דף יב.) גבי חלר משום יד אימרבאי ולא גרע משליחות וא"כ היאך זכין לקטן והלא אין שליחות לקטן כדאמרינן באיזהו נשך (שם עא:) ועוד דאכתי עובד כוכבים הוא ואמרי' התם דקטן דאתי לכלל שליחות אית ליה זכייה מדרבנן עובד כוכבים דלא אתי לכלל שליחות אפילו זכייה מדרבנן אית ליה ונראה לר"י דהכא נמי דזכין לו מדרבנן כדאמרינן התם דקטן דאתי ליה זכייה מדרבנן ואע"ג דאכתי עובד כוכבים הוא הא אתי לכלל שליחות א"נ כיון דבהך זכייה נעשה ישראל הוה ליה כישראל גמור לענין זכייה וא"ת היכי הוי גר מדרבנן ושרינן ליה בנת ישראל וקידושין קידושין הא מן התורה עובד כוכבים הוא וי"ל דקסבר כמ"ד בהאשה רבה (יבמות דף פט:) דיש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה בקוס ועשה וכי פריך מאי קמ"ל הוה מצי לשנויי קמ"ל דיש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה בקוס ועשה ומד מתרי טעמי נקט והא דאמרי' בריש בן סורר (סנהדרין דף סח: ושם) גבי גזל הגר אם אין לאיש גואל איש אתה צריך לחזר אחריו אם יש לו גואל אבל קטן אי אתה צריך לחזר אחריו כו' משכחת לה גר קטן מן התורה במעוברת שנתגיירה [מ]כדאמרי' בפרק הערל (יבמות דף עח. ושם) עובדת כוכבים מעוברת שנתגיירה בנה אין צריך טבילה והוי גר מן התורה דישראל גמור הוא ואית ליה ממון מן התורה כגון שיש לו אמו ואי אתה צריך לחזר עליו שאין לו יורשין שאינו מוליד ואחיו מן האם אין יורשין אותו ולפי ספרים דגרסינן בב"מ (דף עא:) זכייה מיהא אית ליה ולא גרס מדרבנן ניחא דמצי למימר דאית ליה זכייה מן התורה ועובד כוכבים קטן כיון דבא להתגייר משכינן ליה כישראל קטן ואע"ג דזכייה הוי מטעם שליחות ואין לו שליחות מן התורה ה"מ בדבר שיש בו קצת מובה כגון להפרים תרומתו דשמא היה רוצה לפוטרה בחטה אחת או שמא היה רוצה להעדיף אבל הכא שזכות גמור הוא לו יש לו שליחות: **מהו דתימא** עובד כוכבים בהפקירא ניחא ליה. ואע"ג דרבנן פליגי אר' מאיר בפ' קמא דגיטין (דף יג. ושם) ואית להו טעמא דבהפקירא ניחא ליה ה"מ גבי עבד שאינו מושב בהפקירא שמפקיע עצמו מן השעבוד

אבל גבי עובד כוכבים שאינו משועבד ניחא ליה בהפקירא וכן נראה דאי לא תימא הכי היכי מייתי סייעתא מההוא דגיורת דלמא רבנן היא דאפילו בגדול אית להו בהפקירא ניחא ליה: **אבל** קטן

סב א מיי' פי"ח מהל' אישות הל' ח' סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' סז סעי' ג:

סג ב מיי' פי"ג מהל' אישות ביאה הל' ז סמג לאוין קיח טוש"ע יו"ד סי' רסח סעי' ז:

סד ג מיי' פ"ד מהל' זכיה הל"כ סמג עשין פ"ב טוש"ע חו"מ סי' רמג סעי' ו וטוש"ע יו"ד סי' רסח סעי' ז:

סה ד ה ו ז מיי' פ"י מהל' מלכים הל"ג טוש"ע יו"ד סי' רסח סעי' ז:

סו ח מיי' פ"י מהל' אישות הל"ז עוד אה"ע סי' סו:

סז ט מיי' פי"ח מהל' אישות הל"ג סמג עשין מח טוש"ע אס סי' סז סעיף ד:

סח י מיי' אס טוש"ע אס סעיף ה:

סט כ מיי' אס הל' ו טוש"ע אס סעי' ב:

תוספות רי"ד

הגיורת והשבויה והשפחה שנפדו ושנתגיירו ושנשתחררו פחותות מבנות ג' שנים ויום אחד כתובתן מאתים ויש להן טענת בתולים. פי' בחזקת בתולות הן. ואם נמצאת בעולה אומר לה מקחי מקח טעות ואבדה כל כתובתה. אמר ר"ה גר קטן מטכילין אותו ע"ד ב"ד. פי' אע"פ שאין לו אב ואם כגון תינוק שנמצא מושלך או ששבו ישראל קטני פלשתים ב"ד מלין אותם והם כישראל לכל דבר. והמודה פי' מטבילין אותו. דאינו גר עד שימול וישכול. עיין פרק החולץ (דף מו) ובפ"ח דיבמות (דף ע"א). מאי קמ"ל דזכין לאדם שלא בפניו תנינא זכין לאדם שלא בפניו ואין חבין לו לאדם אלא בפניו. מ"ד בהפקירא ניחא ליה וחוב הוא לו. פי' שאין אדם נעשה שליח לחבותו שלא בפניו בלומר שלא מדעת. קמ"ל דה"מ גדול דטעים טעמא דאיסורא אבל קטן זכות הוא [לו]. אמר ר"י ואם הגדילו. פי' הקטנים שנתגיירו ואפי' עם אביהן יכולין למחות. פי' יכולין לומר אי אפשינו להיות גרים ואין לנו לענושם בב"ד. ואפילו ידינו תקיפה. ואם קידש אשה משמיהה אינה צריכה גט להיות כישראל מומר. ודוקא שלא הגיעו לכלל שתי שערות אבל אם הגדילו ולא מיחו אין יכולין למחות ואם מיחו הרי הן כישראל מומר וקדושי' קדושין. ו) והגדילו דר"י לאו דוקא שבאו לכלל עונשין אלא שבאו לכלל דעת ודיין לא באו לכלל עונשין: **מתני'** הגדול שבא על הקטנה וקטן שבא על הגדולה ומוכת עץ כתובתן מאתים. דברי ר"מ וחכ"א מוכת עץ כתובתן מנה. פי' קטנה פחותה מבת ג' שנים ויום אחד שאין ביאתה ביאה שהרי בתוליה חוזרין. וקטן פחות מבן ט' שאמרו חכמים אין ביאתו ביאה לקנות קנין גמור. כגון אם בא על יבמתו דהתם אמרי' אין ביאתו ביאה ז) חשובה לקנות

מסורת הש"ס

ו) ובדברי רבינו אלו מתישב קושית הת"י כאן בד"ה קשה וע"ש. ז) ע"פ ביבמות דף לו דתמיני שם בגיאת בן תשע דעבו כמאתר בגדול אבל בפחות מבן תשע לא מיירי התם כלל וע"ש.